

quantum licuit, rebus publicis curandis præessent, *Fridericus Pastoir*, *Frid Bartholomæus Wernigh*, *Dav. Koenig*, *Jo. Adamus Sturtz*. Defuncto duce, administrationem sibi sumit gloriosissimus princeps Palatinus CHRISTIANUS II, cavendumque sibi duxit, ne tempestate turbulenta prorsus percelleretur res publica Bipontina. Is vero non modo consiliariorum numerum auxit, evocatis, quos haberet fidos comites, *Zangio*, *Ehrentrautio*, *Hienio* ceterisque; sed magisterium curiæ commutavit præsidis dignitate, eamque reliquit *Steinkallenfelsio*, cui an. CIOICLXXXI defuncto successit N. N. *Zangius*, antea consiliarius regiminis. Verum facies rerum a Christiano II duce superinducta rursus commutari cœpit, quum CHARLOTTA FRIDERICA, princeps Bipontina vidua, regis Suecorum, tanquam ducis Bipontini, jussu an. CIOICLXXXIII adiret administrationem. Tum quidem resurrexit procancellarii officium in *Friderico Pastoir*, cujus vitam adumbraturi sumus.

XIII.

Post XXXX igitur annorum intervallum procancellarii honos rursus obtigit viro majorum imaginibus & propriis laudibus illustri deque palatina æque & Bipontina re publica optime merito, FRIDERICO PASTOIR. Quis enim rerum patriarum studiosus ignoret illius avum *Gerhardum Pastorium*, Coloniensem (a), ex familia Aquisgranensis civitatis patricia
Pasto-

gensis, ab an. 1665 archifatrapa Meisenhemensis, ab an. 1670 consil. intimus, & curiæ magister, ab an. 1681 præses appellatus, obiitque d. 23 Aug. 1691 Heidelbergæ, ubi fratrem *Casimirum Henricum*, consil. intimum & Mareschallum archipalatinum, ægrotantem inviserat. Inter alios filios superstitem habuit *Carolus Casimirum*, consil. intimum & præsidem regiminis Sponhemici, prædicti Philippi Henrici patrem, d. 29 April. 1722 defunctum. Plura alibi dicentur.

(a) Quem d. 16 Aug. 1534 Coloniae natum, judicii aulici electorum

Pastoriorum a Birrbaum (b) oriundum, cujus gloria vigebit memoria perenni, quoad res præclare a Friderico III, Ludovico VI, Johanne Casimiro & Friderico III in Palatinatu gestæ celebrabuntur? quis non noverit *Georgium Fridericum*, illius filium, *Friderici* nostri patrem, virum omnibus artibus ornatissimum, atque tum civitatis palatinæ, tum Bipontinæ ornamentum (c)? Quem tandem lateant *Joannis Friderici*

S 2

Schloeer,

Pal. assessoris, summi consilii collegæ, procancellarii ac tandem Cancellarii archipaladini honoribus auctum, d. 19 Nov. 1592 obiisse, docet elogium sepulchrale, quod legitur in *M. Adami Apogromonum. Heidelberg. p. 31.*

- (b) Agnomen hoc nomini illorum gentilitio subjunctum fuisse iis quondam sollemne, docuit me collega conjunctissimus, *Fridericus Exter*, cui aliquando oculis lustrare contigit, utinam & in suos usus adhibere liceat, Mfsta quædam egregia *Pastoriorum*.
- (c) Natus is *Gerhardo* Cancellario ex secunda conjuge *Margaretha Regensperger*, d. 18 Jul. an. 1578 (cf. *Herzogii Chron. Alsat. L. X, p. 232*). Absolutis, quorum Heidelbergæ, & deinde Sedani, Nemausi præcipuum habuit auctorem ducemque *Julium Pacium a Beriga*, Ictum literatissimum, studiis redux; Heidelbergæ summos in jure honores an. 1601 meritus est. Atque ipsum cum egregia doctrina conjunxisse sinceram pietatem, quodam modo jam declarat numisma argenteum ovatæ speciei, $5\frac{1}{2}$ Q. anno 1604 illius in memoriam cufum, quod tractavit vir clar. *Frid. Exter*, Heidelbergæ. Antica offert effigiem *Pastorii*, sinistrorsum versam, capite nudo, tonsisque capillis, focali in plicas contracto, vestitu variegato, marginem vero inscriptam: GEORG FRIDERICH PASTOR DER RECHTEN DOCTOR. Postica habet dictum biblicum: CHRISTUS IST MEIN LEBEN STERBEN IST MEIN GEWINN in quinque lineas distinctum, in corona laurea, atque in segmento annum 1604. Forte is cufus in memoriam recuperatæ valetudinis, ac simul votivus est. Ceterum *Georgius Fridericus* tum archipalatinorum principum, tum Bipontinorum ducum a consiliis fuit. Heidelbergæ quidem judicii aulici consiliarius non modo fuit, sed & judicii supremi vicariatus a Joanne II Bipontino, Administratore & Vicario S. R. I. lectus, imo etiam electioni

Schloer, quem noster habuit avum maternum, & *Wendelini Regensperger*, quem idem habuit avæ paternæ parentem, illustria nomina? Atque talium virorum sanguine cretus *Fridericus* noster easdem, quibus illi florere laudibus, cupide persecutus, feliciter assecutus est. Natus autem ille erat d. XXII Dec. an. CIOIOXXXV Metis, quo ipsius pater, *Georgius Fridericus*, ducem suum Joannem II, Biponto profugum ibidemque dicto anno defunctum, secutus erat cum uxore *Maria Margaretha Schloeria*. Puer mirificæ indolis patre præstantissimo mature orbatus, cura matris, feminæ laudatissimæ, altus liberaliter tirocinia posuit in Gymnasio Neostadiensi, ex quo ab anno CIOIOCL Argentoratum, inde anno sequenti Herbornam profectus ingenium egregie in omnibus artibus, maxime juris disciplina exercuit. Anno LVII restitutam academiam Heidelbergensem petivit, ibique summis in jure honoribus omnino dignus visus est, sed, hortante licet *Dav. Chumone*, J. U. D. & Prof. ab iis consequendis ratione temporum habita prudenter animum abstinuit, ornamentis doctrinæ magis dives, quam illius insignium ac titulorum cupidus. Ea ætate quum *Fridericus Ludovicus*, palatinus Landsbergenfis, agnati electoris, Caroli Ludovici, cæsaris eligendi causa Francofurtum profecti, vices ageret, innotuit principi sagacissimo doctissimoque Juvenis ad rempublicam natus factusque. Ille igitur nostrum sibi comparare studens a suis secretis esse jussit an. CIOIOCLVIII. Neque eum spem magnam de *Pastorio* conceptam fefellisse, docent res gravissimæ ejus consilio, ore manuque gestæ.

Anno

Cæsaris interesse tanquam ablegatus jussus est; Biponti autem Joanni II duci ejusque viduæ egregiam præstitit operam, neque ullis laboribus parcere visus est, præsertim temporibus periculorum & miseriarum plenis. An. 1639 tandem domicilium transtulit Neapolim Nemetum, ubi prædio dives erat, ibique laboribus confectus vitam finivit laudatissimam d. 7 Jan. 1645.

Anno insequenti LX, quum dux tertiam suam juris Bipontini in successione Juliacensi partem Philippo Guilielmo duce Neoburgico pro certa pecuniæ summa cedere mallet, quam longiori mora aut negligentia omnes illius perdere fructus(d),

S 3

comi-

(d) Quum enim per P. W. Art. IV § ult. causa Juliacensis ordinario processu coram cæsare vel amicabili compositione vel aliollegitimo modo ventilanda esset, Bipontini quidem eodem statim anno, quo pax confecta est, jus suum denuo demonstrarunt edita *succincta & solida conjectione &c.* quæ stilo certe *Venatoris* exarata videtur; iterumque cum an. 1653 per rescriptum cæsareum competitorum ad causam suam coram iudicio cæsareo aulico persequendam excitarentur, *veram ac perspicuam demonstrationem causæ Juliacensis successione &c.* cujus auctorem ignoramus, tum latinæ, tum *Venatoris* opera germanice versam ediderunt. Verum beatiore erant possidentes illis, quibus nihil reliquum erat præter disceptandi libertatem; vide scriptorum eristicorum ex parte Bipontina editorum indices in *Bibliotheca deductionum Länigio-Fenichia* P. I, p. 691 sqq. Postquam vero ex parte Brandenburgica per *Erasmus Seidelium* Bipontinis responsum fuit an. 1655 scripto peculiari, cujus index est: *Refutatio solida prætensionis Bipontinae in provincias Juliacensem &c.* nihil amplius publice regefferunt Bipontini, qui maxime privilegio Carolino an. 1546 nitebantur. Fridericus igitur Ludovicus optimum fore ratus, jura sua in usum convertere, primum tertiam juris sui partem Landsbergensem d. 28 Aug. 1660 vendidit Philippo Guilielmo, duci Neoburgico, deinde eidem pari titulo aliam partem sextam juris Bipontini, quæ ipsi post Friderici ducis an. 1661 absque hereditibus defuncti mortem obtigerat, nova pactioe d. 20 Maji an. 1667 Grimlingshusæ cessit. Quum vero pacto illo celebratissimo inter principes possessores provinciarum Juliacensium, electorem Brandenburgicum & ducem Neoburgicum, d. 9 Sept. 1666 Clivæ inito, Brandenburgicus in se recepisset, se debitorum conventorum futurum esse participem: Fridericus Ludovicus dux sibi statim alio recessu d. 10 Febr. 1668 Landsbergæ facto ita cavendum duxit, ut cum elector tergiversaturus esset, Neoburgicus dux in solidum obligaretur. cf. *Historischer Schauplatz aller Rechtsansprüche auf Jülich &c.* Frkf. u. Leipzig 1739, § 61, p. 239 *Roussel histoire de*

comitem legit *Pastorium* suum, qui cum ipso tractatibus ea de re Hambaci in provincia Juliacensi habendis interesset. Augebantur autem curæ & labores *Pastorii* maxime ab an. CIOCLXI, quo FRIDERICUS LUDOVICUS dux imperium ducatus Bipontini adiit, idemque litibus gravissimis atque infinitis molestiis premi cœpit. Collapsa enim fere erat respublica, patria exhausta, æs alienum grande, fides atque virtus pene exul, in ecclesia fere nulla videbatur salus, undique calumniæ & insultus, quibus optimus princeps oppugnabatur. Verum *Schmidfeldii*, magistri curiæ, integritas atque fortitudo, *Pastorii* consilium fidesque adjuvabant principis institutum reformandi rem publicam & sacram; maxime vero *Pastorius* legationibus obeundis duci suo egregiam præstitit operam (e); atque ubi domi erat, a latere erat principis tanquam sanctior consiliarius (f); unde & factum est, ut an. CIOCLXVIII *Jacobi de Cathcart* præsidis archiconistorii, indigna nece trucidati (g) in locum sufficeretur;

la succession &c. Tom. II lit U & V & deductionem Bipontinam in hac causa jussu Gustavi Sam. ducis an. 1727 editam (in *Sabri Staatskanzlei* 10. parte LIX & sq.) adjunctamque literis ad imperatorem datis d. 16 Jan. 1730.

- (e) Viderant illum Cæsarea, Gallica, Moguntina, Archipalatina, Spirenensis, utraque Badensis, Isenburgica & Liningensis Hartenburgica aulæ, virumque miratæ sunt. Ad hæc sæpissime in negotiis gravissimis expediendis peregre erat, adeo ut rarius domi esse ipsi liceret.
- (f) Præter eum interioris erat admissionis *Fridericus Bartholomæus Wernigh*, primum a secretis, dein a consiliis, rei civilis scientissimus; qui cum filio nobilitate auctus nomini gentilitio subjunxit cognomen *de S. Ingbrecht*. Obiit vero ille d. 24 Jun. 1716 & reliquit virtutum novique nominis heredem *Aemilium Casimirum Wernigh de S. Ingbrecht*, consil. intimum Bip. d. 13 Oct. 1732 defunctum.
- (g) Is scilicet an. 1668 ad principem Valdemontium, copiarum Lotharingicarum ducem missus, maleficia questum & injurias, quibus Bipontinam provinciam in transitu affecerant, in reditu ab

tur; quo munere per biennium & quod excedit, laudabiliter functus. Circa an. autem CIOIOCLXXX cum a duce suo iterum Heidelbergam ablegatus mandata mira cum dexteritate executus esset, Carolo Ludovico electori doctrinæ amantissimo tantopere se probavit, ut is virum eximium sibi conciliare quam maxime studeret. Neque tamen *Pastorius* statim deferere herum suum aut honestissimas condiciones accipere voluit, nisi illo approbante, cujus prudentiæ suam ex parte peritiam reipublicæ acceptam referebat. Atque dux bonus, pro eo, quo *Pastorium* complexus erat, amore, non solum facultatem abeundi lubens concessit, sed etiam in ejus bono lætatus est. Itaque tum ab electore protinus evocatus est, qui in amplissimo regiminis senatu & consiliarium & procancelarium ageret (h); cui gravissimo officio ea prudentia, fide & innocentia præfuit, ut etiam post obitum Caroli electoris, qui consiliis Langhansii pessum de virtute sua deiectus erat, quum serenissimus Philippus Guilielmus imperium in Palatinatu electorio susciperet, in statione sua permanere juberetur. Obtinuit eandem quoque sub hujus filio, Joanne Guilielmo ad finem usque an. CIOIOCLXXXII. Verum sequenti anno, cum infinita illa calamitas Heidelbergæ maxime urbi a Gallis inferretur, *Pastorius* fuga salutem petens Herbornam petiit ibique fere biennium exul vixit.

conjuratis quibusdam ex isto militum agmine præfectis cis villam Webenheim, ex inopinato oppressus, multisque vulneribus acceptis indignissime obruncatus est.

- (h) In homilia quidem funebri ejus honori dicta hæc accidisse dicuntur an. 1681; sed eundem jam ante, & quidem, dum Carolus Ludovicus elector in vivis superesset, officia in curia archipalatina suscepisse, docet quædam illius consultatio d. 12 Aug. 1680 scripta dictoque electori exhibita, qua in remedia inquirat, quibus Fridericoburgi s. Manhemi incolæ aeris intemperiem minuere sibi-que a morbis cavere debeant, an. 1761 demum typis edita.

vixit. Anno tum LXXXXV ineunte gloriosissimus Suecorum Rex, dux Bipontinus, CAROLUS XI, ipsum evocavit, qui consilii Bipontini præsidem, titulis procancellarii illustrem, in utroque & regiminis & cameræ collegio ageret. Advenit igitur mense Junio dicti anni Meisenhemium, ubi tum fedes atque domicilium erat curiæ Bipontinæ; ibique dignitatem suam maxima cum laude exercere cœpit. Quodsi profecto cogitamus, quot quantaque negotia tractatus pacis Risuicensis & libera omnino ducatus Bipontini restitutio paciscenda (i), successio Veldentina controversa (k) civitatis Bipontinæ per tristissima diuturni belli tempora afflictæ recreatio (l), cetera, postulaverint, facile intelligimus, quanta fue-

-
- (i) Superfedemus uberiori eorum commemoratione, quæ in hac causa gesta sunt, quum satis disputata sint in *Christiani Agricola Disp. de clausula Artic. IIII pacis Risuicensis eaque ad ducatum Bipontinum non pertinente &c.* Ratisbonæ an. 1766 edita.
- (k) Quanta contentione hæc lis disceptata fuerit, arguunt quamplurima scripta eristica, quæ inde ab an. 1694 ad an. usque 1727 prodierunt. Sed ista controversia demum in conventionione Manhemensi de successione Bipontina plane sopita est. Meretur vero historia hujus controversiæ plenius enarrari, quam ab ill. *Struvio in formula succ. Palat. Sect. III § XI-XX* factum est. Indices scriptorum, quæ prodire, haud tamen omnium, interea vide in *Bibliotheca deductionum Lunigio-Jenichiana*, P. II, p. 309-312. Non possum tamen quin observem, Suecorum regi Carolo XII, an. 1698 oblatam esse a *Jo. Lud. Zollmann*, consiliario aulico Vinariensi, deductionem amplissimam juris Sueco-Bipontini, quæ tamen a fenatu Bipontino diligenter examinata lucem non vidit; sed ejus loco editam esse, auctore *Frid. Barthol. Wernigk*, aliam, cujus index incipit: *Gründliche mit unverwerflichen Titulis und päctis familie verificirte und belegte Species facti samt summarischer Deduction*, daß u. Gedruft im Jahr 1698 itemque 1699.
- (l) Quem in finem multæ eaque egregiæ ordinationes prodire, quibus indigebat res publica & civilis & sacra. Maxime notari meretur amplior illa, quæ ad rem pupillarem pertinet: *Vormundschafts-Ordnung* u. an. MDCCI.

fuerint & etiamnum sint de republica nostra *Pastorii* merita, ab omnibus, qui patriæ amore flagrant, nunquam non cum pietate celebranda. Tandem, quum produx regius, *Gabriel Oxenstierna*, comes, Thuronis filius, anno seculi superioris LXXXVIII advenisset, atque domicilium imperii de integro hac in urbe collocasset, transtulit etiam Procancellarius noster sedem suam Bipontum, ibique de statione vitæ ac muneris decessit d. XXVI Nov. an. CIOIOCCI, febre hecetica consumptus, anno ætatis prope LXVI (m). Conjugem duxerat d. XXI Novembris anno CIOICLXIII Heidelbergæ, Annam Mariam, Paulo *Strasburg*, Suecorum regum quondam a consiliis status & ad Turcarum imperatorem ablegato (n) ex Anna Catharina, Ludovici *Camerarii*, Suecorum regum consiliarii intimi & legati apud Belgii fœderati ordines, filia natam. Reliquit eam viduam ac simul ex liberis superstites tres filios filiamque unam de quibus dicere superfedemus, gentem Pastorianam in tabula genealogica (o) repræsentasse contenti. Denique subjungimus elogium, quo illius memoriam laudesque in templo primario, reformatorum sacris destinato, consecrandum curarunt vidua liberique superstites, interprete *Phil. Ludovico Pastoir*, tum in academia Rinteliensi historiarum & eloquentiæ, post in Heidelbergensi Professore, qui absque liberis ipse d. 1.

T

Jun.

-
- (m) Concionem funebrem d. 29 Nov. dictam ab antistite & pastore Bipontino *Wilbrando Moellenthal*, habemus Biponti 1702 excusam, ex qua plurima delibavimus, quæ ad vitam Procancellarii pertinent.
- (n) Quam legationem ipse descripsit in *relatione de Byzantino itinere ac negotiis in Ottomannica aula peractis &c.* in monum. piet. ac liter. p. 185-226.
- (o) In qua exaranda maxime adiutus sum liberalitate venerandi senis *Jo. Philippi Schwebel*, Icti, qui cum musis atque virtute vitam coelibem Cussellis agit, atque *Pastorii* nostri ex filia nepos, & *Henrici Suebelii* Cancellarii atnepos est.

Jun. an. CIOCCCLX vitam finivit (p), atque heredem universalem scripsit neptim ex fratre Amaliam, viro quondam illustri *Joanni Henrico Carolo de Lils* nuptam, cum maxime viduam.

XVI.

BEATIS. MANIBUS.

SINCERA. IN. DEUM. PIETATE. VIRI. CUIQUE. AUGUSTISSIMUM.
 IN. REGEM. SUUM. PERENNI. TUM. FIDE. TUM. OBSEQUIO. NIHIL.
 ERAT. SANCTIUS. IN. AMICOS. INTEGRITATIS. ET. CONSTANTIAE.
 LAUDE. NIHIL. ANTIQUIUS. IN. SUOS. AMORE. SUMMO. NIHIL.
 CARIUS. EORUMDEMQUE. DILIGENTISSIMA. DIGNISSIMAQUE.
 PARENTE. CURA. NIHIL. JUCUNDIUS. QUI. HOSTIBUS. SUIS.
 SI. QUOS. NULLA. TAMEN. SUA. CULPA. HABUIT. MEMORANDAM.
 PRAESTITIT. AEQUANIMITATEM. ATQUE. MANSUETUDINEM.

MIRA. IN. OMNES. HOMINES.

HUMANITATE. INGENIQUE. FACILITATE.

FUIT. IS. SED. EHEU. FUIT.

FRIDERICUS. PASTOIR.

REGIMINIS. SUECICI. IN. DUCATU. BIPONTINO.

PROCANCELLARIUS.

HIC. METIS. NATUS. ANNO. SALUTIS. NOSTRAE. M.D.C.XXXV.
 EGREGIIS. SANE. ILLUSTRIBUS. QUORUMQUE. NUMERUS. INIRI.
 NEQUIT.

INTER. HAEC. TRISTIA. CALAMITOSAQUE. TEMPORA. CUMULATUS.
 A. DEO. BENEFICIIS.

QUAE. ILLI. MORTEM. SERIO. MEDITANTI.

SOLA. ERANT. MEDITATIO.

HAC. IN. URBE. AD. D. XXVI. NOVEMBR.

A. O. R. M. D. C. C. I. VIVERE. DESIIT.

FIDELISSIMO. AD. MORTEM. USQUE. CONJUGI.

OPTIMOQUE. PARENTI. HOC.

PIETATIS. OBSEQUII. AMORIS. NEC. UNQUAM. INTERMORITURAE,
 FIDEI. MONUMENTUM. POSUERE. VIDUA. UTRISQUE. SEXUS.

LIBERI. NEPOTES.

INTERPRETE.

FILIORUM. QUI. SUPERANT. PRIMOGENITO. PHILIPPO. LUDOVICO.
 PASTOIR. IN. ACADEMIA. RINTELENSI. PROFESSORE. HISTORiarUM.
 AC. ELOQUENTIAE. ORDINARIO.

(p) cf. Sammlung einiger Beyträge, so zur Erläuterung der Pfälzisch-
 allgemeinen besonders aber gelehrten Geschichte dieses Landes ge-
 hörig 11, 1761 p. 20 & 21.